

MAKTAB O'QUVCHILARINING JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA IJTIMOIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA OILA VA MAKTAB HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

XAMDAMOV SARDOR SHARIFJON O'G'LI
Ilmiy rahbar: Yuldashev Ikromjon Abdulazizovich
Dotsent Farg'ona Davlat Universiteti
Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlar
nazariyasi va metodikasi 2-kurs magistrati

ANNOTATSIYA

Maqolada maktab o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida oila va maktab hamkorligining ahamiyati yoritiladi. Tadqiqotda o'quvchilarning guruh mashg'ulotlarida faol ishtiroki, kommunikativ ko'nikmalari va jamoaviy muloqoti tahlil qilinadi hamda ota-onalar bilan pedagoglar o'rtasidagi samarali hamkorlik mexanizmlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, ijtimoiy kompetensiyalar, oila-maktab hamkorligi, guruh mashg'ulotlari, pedagogik strategiya.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается значение сотрудничества семьи и школы в формировании социальных компетенций школьников на уроках физического воспитания. Исследуются активное участие учащихся в групповых занятиях, коммуникативные навыки и командное взаимодействие, а также анализируются эффективные механизмы сотрудничества между родителями и педагогами.

Ключевые слова: физическое воспитание, социальные компетенции, сотрудничество семьи и школы, групповые занятия, педагогическая стратегия.

ABSTRACT

The article examines the importance of family–school cooperation in developing students' social competencies during physical education classes. The study analyzes students' active participation in group activities, communicative skills, and team interactions, as well as effective mechanisms of collaboration between parents and teachers.

Keywords: physical education, social competencies, family–school cooperation, group activities, pedagogical strategy.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida maktab o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish muhim vazifa sifatida qaraladi. Ijtimoiy kompetensiyalar – bu o'quvchilarning guruhda samarali muloqot qilish,

hamkorlikda ishlash, konfliktlarni konstruktiv hal etish va o'z fikrini aniq ifoda etish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyalar o'quvchilarning nafaqat sport faoliyatida, balki kundalik hayotda ham muvaffaqiyatga erishishlari uchun asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

O'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishda maktab va oila hamkorligi katta ahamiyatga ega. Ota-onalar bilan samarali kommunikatsiya o'quvchilarning jismoniy faoliyatga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ularni guruh mashg'ulotlarida faol ishtirok etishga undaydi va sport tadbirlarida ijtimoiy hamkorlikni rivojlantiradi. Shu bois, oila va maktabning integratsiyalashgan yondashuvi o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishning samarali mexanizmi sifatida qaraladi.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi doirasida ham maktab va oila hamkorligini rivojlantirishga qaratilgan bir qator huquqiy hujjatlar ishlab chiqilgan.

Masalan, "Ta'lim to'g'risida" qonun, 30.12.2020 y. va "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini rivojlantirish Davlat dasturi, 2022–2026 yillar" o'quvchilarni ijtimoiy faollikka rag'batlantirish, maktab va ota-onalar o'rtasidagi muloqotni mustahkamlash va pedagogik hamkorlikni tartibga solish bo'yicha amaliy mexanizmlar belgilab beradi.

Shu bilan birga, ilmiy tadqiqotlar (Abdulqodirov, 2021; Tursunova, 2023) maktab va oila integratsiyasi orqali o'quvchilarning guruhdagi ijtimoiy faolligi sezilarli darajada oshishini ko'rsatadi. Ushbu jarayonda o'quvchilar sport mashg'ulotlarida guruh ishlari, o'zaro baholash va jamoaviy strategiyalar orqali ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantiradilar.

ASOSIY QISM

Zamonaviy ta'lim amaliyotida jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish maktab o'quvchilarining shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy kompetensiyalar – bu muloqot qobiliyatlari, jamoaviy ishlash, nizolarni hal etish, hamdardlik, hamkorlikda qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Ushbu ko'nikmalar nafaqat sport mashg'ulotlarida samarali ishtirok etishga, balki kundalik hayotda ham o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanligini oshirishga xizmat qiladi.

Oila va maktab hamkorligi bu jarayonda markaziy rol o'ynaydi. Ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi samarali muloqot o'quvchilarni guruh mashg'ulotlari, jamoaviy o'yinlar va sport tadbirlarida faol ishtirok etishga rag'batlantiradi. Bunday hamkorlik tashkilotchilik yondashuvlari, fikr-mulohaza berish mexanizmlari va rag'batlantirish strategiyalari orqali ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Qonunchilik nuqtai nazaridan, O'zbekiston Respublikasi jismoniy tarbiya va ta'lim sohasida oila-maktab hamkorligini qo'llab-quvvatlovchi bir qator hujjatlarga ega. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.12.2020 yildagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni o'quv jarayonida ota-onalar va pedagoglarning o'rni, jumladan

sport va jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridagi hamkorlikni belgilaydi. Shuningdek, 2022–2026 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasi umumta'limni rivojlantirish Davlat dasturi ota-onalarning ta'lim jarayonida ishtirokini, qo'shimcha sport tadbirlarida hamkorlikni va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishni ta'kidlaydi.

So'nggi tadqiqotlar amaliy natijalarni tasdiqlaydi. Abdulqodirov (2021) o'z ishida ota-onalar pedagoglar bilan faol muloqot qilganda o'quvchilarning jismoniy tarbiya darslaridagi ishtirok darajasi va ijtimoiy faolligi oshishini ta'kidlaydi. Tursunova (2023) esa ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlangan jamoaviy mashg'ulotlar va motivatsion sessiyalar o'quvchilarda yetakchilik, hamkorlik va tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishini aniqladi.

Amaliy jihatdan, oila-maktab hamkorligini tashkil etishning samarali usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi: o'quvchilar rivojini muhokama qilish bo'yicha ota-onalar va pedagoglar uchrashuvlarini o'tkazish, guruh mashg'ulotlarida ota-onalarni jalb qilish, ijtimoiy ko'nikmalarni monitoring qilish uchun fikr-mulohaza tizimlarini yaratish. Masalan, jamoaviy relay mashg'ulotlarida ota-onalar strategiya tuzishda va o'quvchilarning hamkorlikdagi xatti-harakatlarini kuzatishda ishtirok etish orqali ularni real jamoaviy ish tajribasi bilan tanishtiradi.

Shuningdek, innovatsion yondashuvlar, jumladan, ota-onalar va pedagoglar uchun raqamli muloqot platformalaridan foydalanish, sport tadbirlarini interaktiv rejalashtirish va o'quvchilarning onlayn baholash tizimlari jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Rasulova (2023) tadqiqotida raqamli vositalar orqali ota-onalar va pedagoglarning o'quvchilarning faoliyatini birgalikda baholashi, doimiy ishtirokni ta'minlashi va ijtimoiy kompetensiyalarni mustahkamlashini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish o'quvchilarning ijtimoiy rivojlanishini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Oila-maktab hamkorligi nafaqat huquqiy va tashkiliy bazani ta'minlaydi, balki o'quvchilarning faol ishtirokini rag'batlantiradigan amaliy mexanizmlarni yaratadi. Innovatsion va raqamli usullarni qo'llash esa bu jarayonni samaraliroq qiladi.

Jadvalda amaliy jarayonlar:

No	Amaliy jarayon	Oila va maktabning roli	Kuzatilishi mumkin bo'lgan ijtimoiy kompetensiyalar	Kelajakda erishilishi ko'zda tutilgan natijalar	Maslahatlar / tavsiyalar
1	Jismoniy tarbiya darslarida jamoaviy o'yinlar	Ota-onalar darslarda kuzatuvchi va rag'batlantiruvchi sifatida ishtirok etadi, pedagoglar strategik yo'nalish beradi	Hamkorlik, muloqot, yetakchilik	O'quvchilar jamoaviy ishlashga o'rganadi, vazifalarni birgalikda hal qiladi	Har oy ota-onalar bilan darslar bo'yicha feedback uchrashuvlari o'tkazish
2	Guruh mashg'ulotlari va relay o'yinlari	Ota-onalar va pedagoglar guruh tuzishda va faoliyatni rejalashtirishda hamkorlik qiladi	Qaror qabul qilish, mas'uliyat, tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash	O'quvchilar qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi, mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi	O'quvchilarni guruhlar bo'yicha rotatsiya qilish, faoliyatni nazorat qilish tizimi yaratish
3	Sport tadbirlarini tashkil etish (mini-turnirlar)	Pedagoglar tadbirni rejalashtiradi, ota-onalar o'quvchilarning ishtirokini rag'batlantiradi	Muloqot, hamkorlik, ijtimoiy moslashuv	O'quvchilar jamoa ichida ijobiy munosabatlar o'rnatadi, o'zaro hurmat ko'nikmalarini mustahkamlaydi	Tadbirlar oldidan oila va maktab uchrashuvlarini tashkil qilish, baholash tizimini joriy etish
4	Innovatsion raqamli platformalardagi onlayn mashg'ulotlar	Ota-onalar platformada bolalarni kuzatadi va fikr-mulohaza beradi,	Onlayn muloqot, mas'uliyat, hamkorlik	O'quvchilar texnologik kompetensiyalar bilan birga ijtimoiy	Onlayn baholash tizimi va ota-onalar bilan muntazam virtual

No	Amaliy jarayon	Oila va maktabning roli	Kuzatilishi mumkin bo'lgan ijtimoiy kompetensiyalar	Kelajakda erishilishi ko'zda tutilgan natijalar	Maslahatlar / tavsiyalar
		pedagoglar mashg'ulotlarni interaktiv qiladi		ko'nikmalarni ham rivojlantiradi	uchrashuvlar o'rnatish
5	Mentorlik va tajriba almashish sessiyalari	Ota-onalar va eski o'quvchilar mentor sifatida faol qatnashadi	Yetakchilik, hamkorlik, o'zaro qo'llab-quvvatlash	O'quvchilar ijtimoiy hamkorlikni amalda o'rganadi va yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantiradi	Har chorakda mentorlik sessiyalarini rejalashtirish, oila ishtirokini oshirish
6	Baholash va refleksiya mashg'ulotlari	Pedagoglar va ota-onalar birgalikda o'quvchilarning faoliyatini baholaydi	Tahlil qilish, o'zini baholash, ijtimoiy o'zaro munosabat	O'quvchilar o'z harakatlarini baholay oladi va ijtimoiy kompetensiyalari ni mustahkamlaydi	

XULOSA

Ushbu tadqiqotda maktab o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy faolligini oshirishda oila va maktab hamkorligining samaradorligi ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ota-onalar va pedagoglarning birgalikdagi faoliyati o'quvchilarning jamoaviy ishlash, muloqot qilish va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Jadval ko'rinishida yoritilgan amaliy jarayonlar, jumladan jamoaviy o'yinlar, guruh mashg'ulotlari, sport tadbirlari, onlayn mashg'ulotlar va mentorlik sessiyalari orqali o'quvchilarning o'zaro hamkorlik va mas'uliyat ko'nikmalari sezilarli darajada oshishi aniqlangan. Shu bilan birga, ota-onalar va pedagoglarning muntazam feedback berishi va baholash jarayonida ishtirok etishi natijalarning sifatini yanada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Axmedova, N. (2023). *Maktabda jismoniy tarbiya va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi nashriyoti.
2. Qodirov, B. (2023). *Oila va maktab hamkorligi tizimida o'quvchilarning faolligini oshirish strategiyalari*. Toshkent: Fan va ta'lim nashriyoti.
3. Rustamova, S. (2025). *Guruh mashg'ulotlari va jismoniy tarbiya darslarida ijtimoiy faollikni shakllantirish*. Toshkent: O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti nashriyoti.
4. Yoqubov, T. (2025). *Ota-ona va pedagoglar hamkorligida maktab o'quvchilarining sportdagi muvaffaqiyatlarini oshirish*. Toshkent: Ta'lim va ilmiy tadqiqotlar markazi nashriyoti.